

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Близнюк О. М.¹, Ольвінська Ю. О.²

1 – студентка, факультет економіки та управління підприємництвом,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Близнюк О. М., Ольвінська Ю. О. Регіональні особливості ринку праці в Україні. Розглянуто тенденції на ринку праці та зайнятості населення, проаналізовано динаміку чисельності робочої сили та зайнятого населення в розрізі регіонів України. Здійснено аналіз рівня безробіття. Розглянуто функціонування ринку праці в умовах карантину. Досліджено та проаналізовано специфіку діяльності Державної служби зайнятості на ринку праці в розрізі регіонів. Встановлено кількість працевлаштованих за сприяння служби зайнятості. Досліджено стан ринку праці по різних регіонах в сучасних умовах на основі даних Державної служби статистики.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість населення, робоча сила, рівень безробіття, служба зайнятості.

Blyznyuk O. M., Olvinskaya J. O. Regional features of the labor market in Ukraine. The trends in the labor market and employment of the population were considered, the dynamics of the number of the workforce and the employed population in the region of Ukraine were analyzed. An analysis of the unemployment rate was carried out. The functioning of the labor market in quarantine conditions is considered. The specifics of the activity of the State Employment Service on the labor market by region were studied and analyzed. The number of employed people was established with the assistance of the employment service. The state of the labor market in different regions in modern conditions was studied based on the data of the State Statistics Service.

Keywords: labor market, population employment, labor force, unemployment rate, employment service.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Близнюк, О. М. Регіональні особливості ринку праці в Україні [Текст] / О. М. Близнюк, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 9. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2023. – С. 23 – 33.

Постановка проблеми. Ринок праці і зайнятість займають важливе місце в системі ринкових відносин. Економічні, соціальні, демографічні явища, які відбуваються у ринковій економіці, повністю або частково відображають процеси, що відбуваються на ринку праці. Показники змін зайнятості населення на регіональному рівні обумовлюються

територіальними особливостями області. Упродовж останніх років в економіці України відбулися трансформаційні процеси, які вплинули на ринок праці та сферу зайнятості. Для регіонів України також визначальними є внутрішні чинники соціально-економічної нестабільності, пов'язані із підсиленням соціальної напруги в суспільстві на тлі погіршення рівня життя та умов зайнятості, професійно-кваліфікаційним та територіальним дисбалансом між попитом і пропозицією на ринку праці, загостренням обставин на локальних ринках праці пандемією.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Аналіз проблем розвитку ринку праці України, багатогранних аспектів зайнятості населення, поліпшення механізму її державного регулювання обґрунтовано у наукових дослідженнях вітчизняних науковців, зокрема С. Бандура, І. Бондар, О. Грішнової, Ю. Маршавіна, А. Казановського, С. Калініна, А. Колота, Е. Лібанової, Л. Лісогор, О. Макарової, В. Петюха, Л. Ткаченко та інших.

Метою статті є аналіз сучасного стану ринку праці, регіональних особливостей та виявлення проблем у сфері зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою для написання статті слугують дані офіційного сайту Державної служби статистики України, адже досліджуючи тему статті, необхідно володіти повною та детальною інформацією про регіональні особливості зайнятості населення. У зв'язку із військовими діями, Державна служба статистики України не має можливості проводити відповідні обстеження. Тому, показники щодо зайнятості та безробіття населення (за методологією МОП) за 2021 рік є останніми опублікованими даними.

Велика роль в економічному розвитку регіону належить ринку праці. Кожний регіон має свою структуру зайнятості, відрізняється рівнем оплати праці та інших доходів, методами регулювання ринку праці з боку місцевих органів влади [7]. Також на регіональному рівні відчутними є процеси трудової міграції. Без знання своєрідності територіальної організації ринку праці неможливо виявляти проблеми у сфері зайнятості, розробляти рекомендації щодо програм зайнятості та боротьби з безробіттям та прогнозувати розвиток усієї економіки [5].

Чисельність робочої сили віком 15–70 років в Україні у 2021 році порівняно з 2015 роком зменшилась на 776,3 тис. осіб і становила у 2021 році 17 321,6 тис. осіб.

Регіональна диференціація обумовлюється особливостями статево-вікової структури населення, загальною ситуацією на ринках праці, традиційно-культурною специфікою регіонів. Найбільші значення робочої сили у віці 15-70 років у 2021 році спостерігалися у Дніпропетровській області – 1478,0 тис. осіб, місті Києві – 1442,0 тис. осіб, у Харківській області – 1266,1 тис. осіб, Львівській – 1114,4 тис. осіб, Одеській – 1056,2 тис. осіб; найнижчі – у Кіровоградській – 406,5 тис. осіб, Чернівецькій – 406,0 тис. осіб та Луганській області – 331,5 тис. осіб (табл. 1).

Робоча сила у віці 15-70 років по регіонах за 2015-2021 рр., тис. осіб

Області	Робоча сила у віці 15–70 років, тис. осіб				
	2015	2018	2019	2020	2021
Україна	18 097,9	17 939,5	18 066,0	17 589,5	17 321,6
Вінницька	741,2	724,3	729,4	710,7	698,1
Волинська	440,4	419,0	425,2	416,0	412,6
Дніпропетровська	1 594,9	1 523,8	1 532,4	1 496,8	1 478,0
Донецька	877,7	861,4	864,7	838,8	824,9
Житомирська	571,2	576,5	576,7	549,4	540,4
Закарпатська	571,8	558,5	559,8	551,4	544,1
Запорізька	825,5	812,6	819,1	791,7	780,7
Івано-Франківська	609,5	613,7	619,7	599,3	594,5
Київська	790,6	806,8	819,8	811,6	802,7
Кіровоградська	436,6	430,4	431,8	414,7	406,5
Луганська	362,7	351,4	352,0	339,4	331,5
Львівська	1 134,7	1 139,9	1 150,3	1 123,8	1 114,4
Миколаївська	558,2	549,0	550,7	537,1	526,0
Одеська	1 086,3	1 070,6	1 084,2	1 067,1	1 056,2
Полтавська	664,3	653,9	661,4	643,2	628,6
Рівненська	541,4	524,2	530,0	513,8	503,8
Сумська	523,3	531,5	532,1	507,7	493,9
Тернопільська	460,3	458,6	464,0	450,4	442,1
Харківська	1 324,2	1 329,6	1 331,1	1 288,1	1 266,1
Херсонська	496,6	499,5	503,8	490,1	480,8
Хмельницька	557,1	570,0	574,6	560,6	549,0
Черкаська	580,2	578,4	580,1	557,6	543,9
Чернівецька	404,9	415,9	423,4	413,3	406,0
Чернігівська	483,9	480,7	485,1	466,7	454,8
м. Київ	1 460,4	1 459,3	1 464,6	1 450,2	1 442,0

Джерело: [4]

За даними Державної служби статистики України, кількість зайнятого населення у віці 15-70 років в середньому за 2021 рік, у порівнянні з 2020 роком, скоротилася на 305 тис. осіб та становила 15,6 млн осіб у зв'язку із суттєвим погіршенням ситуації на ринку праці під час жорстких карантинних обмежень (табл. 2) [6]. Найбільші та найменші значення зайнятого населення у 2021 році такі ж, як значення робочої сили у віці 15-70 років у 2021 році. Рівень зайнятості населення у 2021 році скоротився з 56,2% до 55,7% (рис. 1).

Таблиця 2

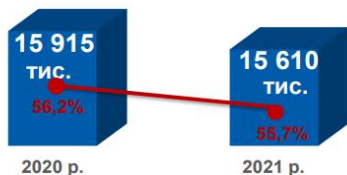
Зайнятість населення у віці 15–70 років по регіонах за 2015–2021 рр.

Області	Зайняте населення у віці 15–70 років, тис. осіб				
	2015	2018	2019	2020	2021
Україна	16 443,2	16 360,9	16 578,3	15 915,3	15 610,0
Вінницька	674,9	652,7	660,7	634,9	621,0
Волинська	397,3	371,1	380,0	364,1	360,2
Дніпропетровська	1 479,6	1 402,3	1 413,7	1 367,8	1 347,0
Донецька	756,3	741,0	747,2	713,7	697,9
Житомирська	506,6	516,7	521,2	489,3	479,7
Закарпатська	519,3	502,4	508,9	492,7	483,5
Запорізька	745,1	732,2	741,6	707,3	694,4
Івано-Франківська	558,3	565,8	575,1	548,8	543,0
Київська	739,9	755,7	771,4	755,7	745,2
Кіровоградська	386,8	380,5	384,5	362,0	352,9
Луганська	306,3	298,2	303,7	287,1	278,5
Львівська	1 042,0	1 061,2	1 075,2	1 038,9	1 028,7
Миколаївська	508,7	496,2	499,6	479,7	466,5
Одеська	1 016,2	1 001,9	1 020,1	991,2	979,6
Полтавська	583,6	580,6	591,2	566,2	550,5
Рівненська	487,7	473,6	486,0	465,8	455,2
Сумська	470,5	485,1	490,9	459,9	444,1
Тернопільська	406,2	410,8	417,7	398,4	389,3
Харківська	1 230,8	1 258,9	1 263,9	1 208,5	1 181,1
Херсонська	445,8	448,2	455,3	434,5	424,3
Хмельницька	500,5	522,0	528,8	505,0	492,4
Черкаська	523,5	522,6	531,8	504,5	489,1
Чернівецька	367,2	382,9	394,1	376,5	368,1
Чернігівська	432,3	429,7	435,8	411,3	398,6
м. Київ	1 357,8	1 368,6	1 379,9	1 351,5	1 339,2

Джерело: [4]

Зайняте населення у віці 15-70 років
(чисельність та рівень)

Рівень зайнятості, %

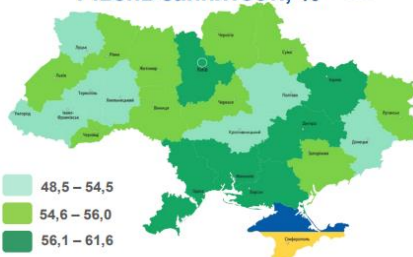

Рис. 1. Рівень зайнятості по регіонах, у %

Джерело: [2]

Дійсність показує, що формування працездатного населення відбувається в умовах карантину і досі. Міжнародна організація праці (МОП) представила критичні дані: пандемія може спричинити гірші наслідки для світового ринку праці, ніж фінансова криза у 2008 – 2009 роках [1]. Тому аналіз кризових явищ на ринку праці країни слід провести через аналіз рівня безробіття як показника, який найбільш виразно проявляється під час економічної кризи і впливає як на соціально-економічний розвиток, так і на рівень життя населення країни [8].

Таблиця 3

Населення у віці 15–70 років за статусом участі в робочій силі по регіонах за 2021 рік

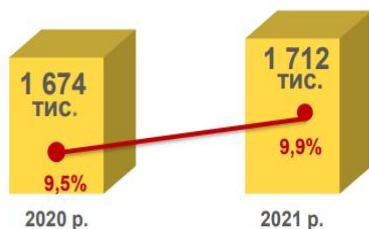
Області	Робоча сила у віці 15-70 років, тис. осіб		
	усього	у тому числі	
		зайняті	безробітні
Україна	17 321,6	15 610,0	1 711,6
Вінницька	698,1	621,0	77,1
Волинська	412,6	360,2	52,4
Дніпропетровська	1 478,0	1 347,0	131,0
Донецька	824,9	697,9	127,0
Житомирська	540,4	479,7	60,7
Закарпатська	544,1	483,5	60,6
Запорізька	780,7	694,4	86,3
Івано-Франківська	594,5	543,0	51,5

продовження таблиці 3			
Київська	802,7	745,2	57,5
Кіровоградська	406,5	352,9	53,6
Луганська	331,5	278,5	53,0
Львівська	1 114,4	1 028,7	85,7
Миколаївська	526,0	466,5	59,5
Одеська	1 056,2	979,6	76,6
Полтавська	628,6	550,5	78,1
Рівненська	503,8	455,2	48,6
Сумська	493,9	444,1	49,8
Тернопільська	442,1	389,3	52,8
Харківська	1 266,1	1 181,1	85,0
Херсонська	480,8	424,3	56,5
Хмельницька	549,0	492,4	56,6
Черкаська	543,9	489,1	54,8
Чернівецька	406,0	368,1	37,9
Чернігівська	454,8	398,6	56,2
м. Київ	1 442,0	1 339,2	102,8

Джерело: [3]

Аналізуючи табл. 3 можна зробити висновок, що кількість безробітного населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років в середньому за 2021 рік, у порівнянні з 2020 роком, зросла на 37 тис. осіб та становила 1,7 млн осіб. Найбільші значення кількості безробітних спостерігалися у Дніпропетровській області – 131,0 тис. осіб, Донецькій – 127,0 тис. осіб та місті Києві – 102,8 тис. осіб., найменші – у Сумській – 49,8 тис. осіб, у Рівненській – 48,6 тис. осіб та у Чернівецькій області – 37,9 тис. осіб. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) зріс з 9,5% до 9,9% робочої сили (рис. 2).

Безробітне населення у віці 15-70 років
(чисельність та рівень за МОП)

Рівень безробіття, %

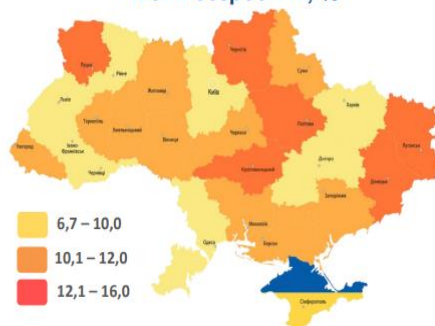

Рис. 2. Рівень безробіття по регіонах, у %

Джерело: [2]

Тепер розглянемо у таблиці 4 зайняте населення за видами діяльності.

Таблиця 4

Зайняте населення за видами економічної діяльності

	у тис. осіб		у %	
	2020	2021	2020	2021
Усього зайнято	15915,3	15610,0	100,0	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	2721,2	2692,7	17,1	17,2
Промисловість	2358,6	2313,2	14,8	14,8
Будівництво	664,4	690,8	4,2	4,4
Оптова та роздрібна торгівля	3648,7	3604,7	22,9	23,1
Транспорт, складське господарство	975,2	961,0	6,1	6,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	285,4	285,2	1,8	1,8
Інформація та телекомунікації	283,7	289,0	1,8	1,9
Фінансова та страхова діяльність	212,5	210,6	1,3	1,3
Операції з нерухомим майном	251,2	248,2	1,6	1,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	418,2	422,2	2,6	2,7
Діяльність у сфері адміністративного обслуговування	304,6	317,9	1,9	2,0
Державне управління й оборона	901,9	873,9	5,7	5,6
Освіта	1394,9	1244,0	8,8	8,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	935,4	913,4	5,9	5,9
Інші види економічної діяльності	559,4	543,2	3,5	3,5

Джерело: [4]

Відобразимо дані з таблиці 4 за допомогою кругової діаграми аби

наглядно бачити частку зайнятого населення за найбільш актуальними видами економічної діяльності.

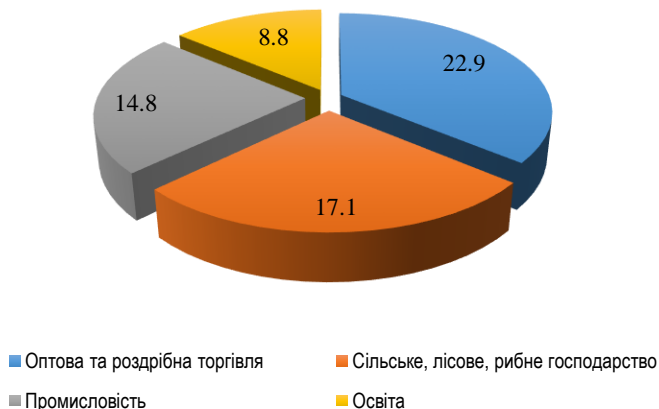

Рис. 3. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2020 році

Як ми спостерігаємо з рис. 3, що зайняте населення найбільше залучене у наступні види економічної діяльності: в оптовій та роздрібній торгівлі – 22,9%, у сільському, лісовому та рибному господарстві – 17,1%, у промисловості – 14,8% та у сфері освіти – 8,8%. Тепер на рис. 4 розглянемо чи змінилась тенденція у 2021 році в порівнянні з 2020 роком.

Рис. 4. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2021 році

Як ми бачимо на рис. 4 ситуація у 2021 році дещо відрізняється, але не кардинально. Зайняте населення у 2021 році задіяне у тих же галузях,

що і в 2020 році.

Працевлаштування є основним і найбільш ефективним заходом активної політики ринку праці. Це єдиний захід, що безпосередньо забезпечує реалізацію економічної активності незайнятого населення шляхом надання робочих місць.

За сприяння центрів зайнятості у січні – лютому 2022 року працевлаштовано 49,4 тис. осіб, зокрема, 40,0 тис. зареєстрованих безробітних.

За видами економічної діяльності, найбільше безробітних громадян працевлаштовано в сферу торгівлі, у переробній промисловості, в сільському, лісовому та рибному господарстві, державному управлінні та обороні, у сферу освіти.

Протягом січня-лютого 2022 року за сприяння Державної служби зайнятості 17,2 тис. безробітних проходили професійне навчання, зокрема у центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості – 10,4 тис. осіб. До громадських та інших робіт тимчасового характеру залучено 8,3 тис. осіб.

Станом на 1 березня 2022 року кількість вакансій, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, становить 53,2 тис. одиниць. За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічується на підприємствах переробної промисловості (21%), в оптовій та роздрібній торгівлі (13%), у сільському, лісовому та рибному господарстві (10%), на транспорті (10%) та у сфері освіти (9%). Станом на 1 квітня 2023 року кількість вакансій, зареєстрованих в Державній службі зайнятості, становила 35,1 тис. одиниць. На сьогодні у регіональному розрізі, найбільша кількість вакансій зареєстрована в центрах зайнятості м. Києві – 5,8 тис. вакансій, у Львівській області – 4,6 тис. вакансій, у Дніпропетровській області – 2,7 тис. вакансій, у Хмельницькій області – 2,1 тис. вакансій, у Київській області – 1,9 тис. вакансій, в Одеській області – 1,4 тис. вакансій.

Станом на 1 квітня 2023 року, в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 4 безробітних. Невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі спостерігалася за всіма групами професій, найбільше серед кваліфікованих робітників сільського господарства (на 1 вакансію претендували 8 осіб), технічних службовців (8 осіб), службовців та керівників (6 осіб), працівників сфери торгівлі та послуг (6 осіб), представників найпростіших професій (6 осіб) [2].

За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічується на підприємствах переробної промисловості (21%), в оптовій та роздрібній торгівлі (14%), у сільському господарстві (10%), на транспорті та пошті (9%), у сфері охорони здоров'я та наданні соціальної допомоги (9%), у сфері освіти (8%), у державному управлінні та обороні (8%) (рис. 5).

Рис. 5. Вакансії за видами економічної діяльності станом на 01.04.2023 р.
Джерело: [2]

Висновки. Дослідження та аналіз регіональних ринків праці дає можливість державним інститутам виявляти переваги і проблеми в їх розвитку, визначати пріоритети і цільові показники для кожного з регіонів, конкретизувати заходи, спрямовані на вирівнювання соціально-економічного розвитку та подальше зростання регіонів. Регіональні ринки праці України відрізняються за рівнем соціально-економічного розвитку регіонів, макроекономічними показниками впливу, що визначає диспропорції та проблеми на окремих територіях.

Отже, за вище наведеними даними ми спостерігаємо, що чисельність робочої сили віком 15–70 років зменшилась за останні 5 років, кількість зайнятого населення також скоротилася. Ще одним негативним показником є зростання кількості безробітного населення. Центри зайнятості сприяють проведенню заходів, що забезпечують реалізацію економічної активності незайнятого населення, і як ми уже знаємо, що за сприяння центрів зайнятості у січні – лютому 2022 року працевлаштовано 49,4 тис. осіб.

Щодо зайнятого населення, то вони найбільш залучені у наступні види економічної діяльності: в оптовій та роздрібній торгівлі, у сільському, лісовому та рибному господарстві, у промисловості та у сфері освіти.

На сьогоднішній день релокація та вимушена міграція призвели до зміни структури ринку праці, а також структури пропозицій та насиченості фахівцями у розрізі регіонів. У регіонах, які найбільше відчули на собі військову агресію РФ, зменшилася кількість робочих місць і зростає конкуренція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баришнікова О.Є. Ринок праці в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2018. № 4 (57). С. 5—9.
2. Офіційний сайт державної служби зайнятості: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2023).
3. Статистичний збірник. Праця України. 2021. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_pr_ukr_2021.pdf (дата звернення: 30.04.2023).
4. Статистичний збірник. Робоча сила України. 2021. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_RS_2021.pdf (дата звернення: 30.04.2023).
5. Фінагіна О.В., Захарова О.В., Скібська К.О. Теоретичні особливості та складники розвитку регіонального ринку праці. *European Journal of Management*. 2018. № 26. р. 14-21.
6. Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praci-v-ukraini.html> (дата звернення: 30.04.2023).
7. Ярема Л. В., Замора О. І. Управління ринком праці: регіональний аспект. *Агросвіт*. 2021. № 12. С. 34–38.
8. Ярова Л.Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №10. С. 752-755.
9. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.
10. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 218 с